

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk

MAANEDSSKRIFT

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved H. Neumann og Peter Kr. Iversen

INDHOLD:

P. O. Andersen: Kærmark. Hvad en gammel Dagbog fortæller.
Johan Hvidtfeldt: Georg Boysen. Bysekretær i Tønder.
Christian Maibøll: Nogle Bomærker fra Als Sønderherred
Peter Kr. Iversen: Oberst Fr. Læssøe og hans Moder.

Ekspeditionen af Sønderjydsk Maanedsskrift er overtaget af Museumsinspektør H. Neumann, Aastrupvej, Haderslev. — Arkivar Peter Kr. Iversens Adresse er: Landsarkivet, Aabenraa.

ESBJERG BANK

Aktieselskab

Kongensgade 70

Esbjerg

Landbostandens
Sparekasse

Nykøbing F. Tlf. 197 - 1197

Sparekassen i Nykøbing paa Falster

Langgade 5

Telefon 216

Aktieselskabet

STRUER BANK

STRUER

Sparekassen for Skagen og Omegn

Telefon 57

Skagen

Graasten Bank ^{A/S}

Kontortid 9-12 & 2-4

Lørdag 9-1

GRAASTEN

Spare- og Laanekassen for Hobro og Omegn

HOBRO — Telefon 13

Aktieselskabet

*Banken for Hobro
og Omegn*

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10-3 Telefon 516, 517 og 518

Skanderborg

Aktieselskabet

Landbobanken i Skive
SALLING BANK

Kontortid: 9-12 og 2-5
Lørdag 9-2.

Telefon 700 . Skive.

Sparekassen for Svendborg og Omegn

Svendborg

Horsens Landbobank ^{A/S}

Kontortid 9¹/₂-12¹/₂ og 2¹/₂-4¹/₂

HORSENS

Roskilde Dagblad

Byens og Egnens Blad
Søger De Husassistent eller anden Medhjælp, da averter i
Roskilde Dagblad. Søger De Plads i Nærheden af Køben-
havn, faar De den bedst gennem en Annonce i Roskilde
Dagblad. Vort Trykkeri leverer Tryksager af enhver Art.
Telefon Roskilde 601 (2 Linier).

Sønderjyllands Kreditforening
Haderslev

Sorø Amtstidende

Dagligt Gennemsnits-Oplag
for 1. Halvaar 1944 if. Dansk
Oplagsk. 17.091 Eksempl.

Akциденstrykkeri, Lystryksanstalt, Clichéfabrik, Bogbinder

Hovedkontor: Slagelse. Telf. 2000.

Hovedstadskontor: Telf. Palæ 4758.

Den lollandske Landbo- stands Sparekasse

NAKSKOV Stiftet 1870

Indskudskapital ca 61,0 Mil

Reserver ca. 3,8 Mill.

Kontorer i: Maribo - Birket -
Dannemarre - Stokkemarke.

A/S Jacob Jensen & Co.

Hammerum

Trikotagefabrik

TEKSTILFABRIK

Import En gros

Herring.

Carl M. Cohr's

Sølvvarefabriker

Aktieselskab

Fredericia

Importkompagniet

Aktieselskab
Kalundborg

Louis Petersen
Rør- og Sanitetsforretning
Sønderborg
Telf. 2060 (fl. Led.)

Søren Engsig's Boghandel

Telf. Nr. 9 - 79 SVEND ENSIG Postgiro 7778
FREDERIKSHAVN

Sønderborg
Andelsmejeri

H. A. Gruberts Sønner

Aktieselskab
Metalvarefabrik

Frankrigsgade 40 København S

Aktieselskabet
SIMON BRØND & CO
Barnevognsfabrik
Vejen

K. T. Damgaard-Jensen

Zinktryk og Lystryk.

Rosenkrantzgade 12 Aarhus

Åskov Møbelsnedkeri
pr. Vejen.
SØREN OLESEN

Nellemann & Thomsen

Auktionsholdere

Mejlgade 45. Aarhus.

„UNION“
Korn- og Foderstofimport A/S
Aabenraa

V. Nørgaard Nielsen

Ingeniør

Mathiasgade 24. Viborg

N. C. Kloster

Haderslev
Telf. 2210 - 2211

Skals Haandværkerskole

Undervisning for Bygningshaandværkere Novr.-April.
Undervisning for Syersker Juli-Sept.
Statsuderstøttelse kan søges. Telf. Skals 64
VAGN BRUUN
Forstander

Frederikshavn
Mælkeforsyning

Dansk Andels Cementfabrik

NØRRESUNDBY

Støt de
sønderjydske
Indsamlinger
A. B. C.

Smith, Mygind & Hüttemeier

Aktieselskab

Maskinfabrik og Jernstøberi
Nørrebrogade 66-68 — København

Tønder Mejeri

Telefon 186

Forsikrings-Aktieselskabet

N O R D E N

R. S.

København V. Vestre Boulevard 34 Telefon 645

Aktieselskabet

Motorfabriken „Frederikshavn“

Reserveret

„B“

Haslev Gymnasium - *Kostskole
for Dreng*

Eksamensret til Mellemskole-, Real- og Studentereksamen.
Alle Oplysninger ved Henvendelse til

Peter Kæstel, Rektor. Haslev.

Støt dansk Industri

Læs

Dannevirke

Sønderjyllands ældste Blad

AKTIESELSKABET
SKARREHAGE MOLERVÆRK

Nykøbing Mors

Morsø Textilfabrik A/S

Telefon 575 (2 Linier)

Nykøbing Mors

BRUUN & SØRENSEN A/S

Kgl. Hofleverandør
grundlagt 1893

INGENIØRFORRETNING

Varme - Sanitet - Gas - Vand - Elektricitet

AARHUS

Kannikegade 18

Tlf. Nr. 4362 - 4363 - 4364

KØBENHAVN

Niels Ebbesenvej 20

Tlf. C. 5036

HEJMDAL

Landsdelens Blad

Eriksen & Christensen

Aktieselskab

Korn og Poderstoffer

Esbjerg

J. N. Jepsens Boghandel

Tønder . Telf. 341

Stort Udvalg i saavel aktuel som
antikv. Litteratur om Sønderjyll.

Oscar Christensen

Kolonial en gros

Kolding — Varde — Haderslev — Aabenraa

Harald Bo Bojesen

Boghandel

A A B E N R A A

1/s J. JUNGET

Træbearbejdningsmaskiner

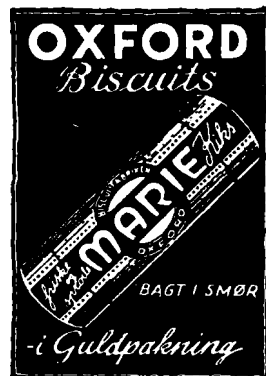
Telefon 36

HERNING

Adda

Korsetterne virker slankende,
sitter eminent og er beha-
gelige i Brug.

KÆRMARK

Hvad en gammel Dagbog fortæller

Af P. O. Andersen

*Du rydder til Samfundet bredere Grund
derude paa Lyngen og Sandet,
du vinder dig Ager hver Arbejdets Stund
og lægger din Vinding til Landet.*

Disse Verslinjer, et lille Udpluk af en Sang, som jo egentlig er skrevet til Husmandens Pris, synes jeg egentlig kunde bruges som Motto for det lille Udsnit af en Manddomsgerning, som jeg i det efterfølgende i Korthed vil søge at skildre.

Manden var *Hans Michael Jacobsen* fra Brøns Mølle, og Stedet, hvor han øvede en Manddomsgerning af usædvanligt Omfang var »Kæret«, et ukultiveret Landomraade i den nordøstlige Del af Brøns Sogn.

De Oplysninger, der ligger til Grund for denne lille Artikel, findes i en Dagbog, egentlig en Arbejdsdagbog, som Jacobsen førte gennem 16 Aar, fra 1. Nov. 1863 — 31. Okt. 1879. Bogen er forsynet med forskellige Kolonner for en Maaned ad Gangen indeholdende Plads til Meddelelser om Vejrforhold og om Arbejdsydelsen af hver Medhjælper og hvert Spand Heste og Stude for hver Dag Maaneden igennem. Desuden findes der et Par Kolonner til Brug for Optegnelser angaaende Jacobsens egen Arbejdsindsats og til Meddelelser af mere privat Karakter. Den sidste Kolonne, Bemærkninger, indeholder mest af Værdi, fordi der her gives en Oversigt over Dagens særlige Begivenheder, som Salg af Kreaturer, Smør, Korn, Lejemaal af Karle og Figer, Accorder med Daglejere og Mergelgravere, Aftaler med Haandværkere og lignende, Naturkatastrofer og Begivenheder af helt privat Karakter.

Det var i Aaret 1861, H. M. Jacobsen begyndte at købe Land sammen nede i Kæret i den nordøstlige Del af Brøns Sogn. Det var Udmark og laa langt fra By, men man var dengang vant til lange Køreture med Hest og Vogn, ofte ad daarlige Veje. Det synes, som om der har været gode Betingelser for et rentabelt Landbrug paa denne Tid, eller har det maaske været Eksemplets Magt, som har faaet saa mange til at oprette smaa Jordbrug derude paa Lyngen og San-

det? Der kendes Eksempler paa, at der ud fra Gaarde i Søndernæs og Astrup, som ved Udskiftningen i 1780erne fik Jordlodder tildelt i Østkanten af Bymarken eller rettere sagt paa Lyngheden, opførtes et Hus med lidt Staldplads, hvor saa en Tjenestekar, der giftede sig, kunde forsøge at slaa sig igennem. Det var ikke let, og det blev ofte hverken første eller anden Generation, der fik sorgløse Dage, Jorden var for karrig. Det var Jorden i Kæret derimod ikke, den meste Jord var i 6. Klasse, og var der ogsaa lidt i 7., saa var der endnu mere i 5. Klasse. Men dermed er ikke sagt, at den var lige til at pløje og saa i; det var langt fra. Buskværk og Krat af Pil og lignende maatte først ryddes, og det var ikke Smaating, det drejede sig om. Dagbogen oplyser, at det gav i Hundredvis i Læs af Pindebrænde baade til eget Forbrug og Salg. Det var imidlertid ikke nok at faa Jorden ryddet og pløjet, den skulde ogsaa mergesles. Heldigvis fandtes der Mergel nok paa selve Ejendommen, og der blev lavet en Mergelgrav midt i det Omraade, hvor Haven tænktes at skulle have sin Plads. Graven var 10 Alen dyb, hvoraf de 8 Alen var fortrinlig Mergel.

Der gik et Par Aar med disse Anlægsarbejder. Den vestre Længe og lidt af Stalden var ogsaa samtidig bleven bygget op, og den 3. Nov. 1863 var man naaet saa vidt, at Jacobsen med en Husholderske, en Karl og en Dreng kunde flytte ind paa Ejendommen. Fra da af førtes den nævnte Dagbog, og nu er det først man ret kan se, hvilken Arbejdsindsats der daglig er bleven ydet paa Gaarden. Det daglige Arbejde blev lagt i en fast Ramme og der var ikke nogen videre Afveksling fra Dag til Dag. Den 6. Nov. begyndte Karlen og Drengen at pløje hver med sit Spand Stude, de gamle og de yngre, og det fortsattes næsten uden Afbrydelse til Jul, kun en enkelt Gang afbrudt af en halv Dags andet Arbejde, hvor den paagældende saa i Reglen blev afløst af Jacobsen selv, der ellers sædvanligvis passede Røgtning af Kreaturerne. Ved Siden heraf havde Jacobsen dog meget andet at gøre. Han holdt flittig Forbindelsen vedlige med jævnaldrende Bønder og Paarørende i Sognet og videre ud, ligesom han ogsaa, især senere, saa mange Gæster i sit Hjem. Det Hjem, hvor han dog vel nok kom oftest næst efter Barndomshjemmet, var hos Vindings i Haved. Foruden dette personlige Samkvem var hans Tid ogsaa meget optaget af, hvad man vel kan kalde Forretningsrejser, og da maatte som oftest Hestene Frants og Frits holde for, og det var ikke altid Smaature det drejede sig om, men Rejser som tog flere Dage. Saaledes foretog han i November 1863 en syv Dages Køretur over Roager, Krarup, Tarm, Spangsbjerg, Krogsgaard, Fardrup, Ribe og hjem.

Men alt imens fortsatte Karlen og Drengen med Pløjningen, Dag efter Dag, uden Hensyn til, hvordan Vejret var, og ved Aarsopgørel-

sen til Nov. 1864 kunde da ogsaa konstateres, at der var pløjet omtrent 43 Td. Land Hede. Samtidig med dette forberedtes Kultivering af Kærjorden, idet 2—3 Arbejdsmand gik igang med at rydde Buske og Pilekrat, og det fortsattes der med Vinteren igennem til en Uge hen i Maj. Da var der ialt ryddet 15 Td. Land. Et saadant Foretagende kunde maaske nok synes langvarigt og bekosteligt, men Arbejdsdagen var lang og Daglønnen ikke stor, Levestandarden var ikke høj i de Tider. Som et Eksempel paa, hvad den Slags Rydning koster for Tiden, kan nævnes, at ved Anlæg af en Afledningsgrøft ved Plantageanlæg paa Ullerup Hede, kostede Rydningen af det Omraade, hvor Grøften skulde gaa, skønsomt anslaaet til 1 Td. Land, alene i Dagløn henved 1.000 Kr. Omraadet var jo langt fra bevokset overalt, men maaske noget lignende som det i sin Tid i Kæret.

I Januar 1864 satte det straks ind med stærk Frost og Karlen gik saa i Gang med Udkørsel af Mergel med Hestespand, og der kørtes henved 20 Læs om Dagen, indtil Frosten satte en Stopper for det. Der kørtes dog stadigvæk senere naar Lejlighed gaves, særlig i Juni Maaned, og ved Aarets Slutning kunde det fastslaaes, at der var kørt 240 Læs Mergel.

Hvor stort blev saa Aarets Udbytte for al Møje, Besvær og Bekostning? Ja, det har nok ikke været overvældende, men der maa jo huskes paa, at Resultatet ikke kan ventes omgaaende, og Hedejorden har da i hvert Fald ikke været tilsaaet. Af Hø avledes der 40 Læs og af Korn 90 Læs. Kornet blev takseret til 268 Td.

Kornet solgtes ikke, men anvendtes til Opfedning af Stude og Kvier, hvorved tillige opnaaedes, at Gødningsværdien ikke blev bortført fra Ejendommen, hvor der var god Brug for den, særlig paa de opdyrkede Hedejorder. Fedekreaturerne blev afsat til Hamborg og enkelte til Flensborg, en lang Transport i de Dage, og hvordan det har kunnet ske uden alt for stort Tab i Vægten, har vel nok været et Problem. Kreaturerne blev indkøbt til Foraarslevering, forsaavidt det ikke var af egen Avl, blev græsset om Sommeren og sat paa Stald i Oktober, derefter opfedet med Korn og afsat inden Foraaret. Salgsprisen har sjældent kunnet fastslaaes, som Indkøbspris nævnes engang 80 Kr., det er dog sikkert ikke disse Kreaturer, der 17. 11. samme Aar er bleven solgt for 256 Kr. Stykket. Dagen efter købes en Stud til Staldfedning for 176 Kr. Indtægten ved Smørsalg har i Begyndelsen ikke været af større Betydning, i Juni den første Sommer noteres en daglig Mælkemængde paa 50—60 Pund.

Imidlertid kommer der andet Arbejde, der lægger Beslag paa Arbejdskraften. I Aaret 1865 om Sommeren skal der bygges; det er Resten af Stalden i den nordre Ende og saa den østre Længe. Om Vinteren,

naar Frosten binder Jorden og standser Markarbejdet, køres der Sten fra Roager; 3000 Sten om Dagen med tre Spand. Til 1. April er der kørt 40.000 Sten. Først i Marts laves der Overenskomst med Chr. Snedker i Brøns om at lave Tømmerarbejdet ved Opførelsen af 28 Fag Stald og Lade. Sidst i samme Maaned hentes det sidste Tømmer i Alslev. Flintesten og Murbrokker hentes her og der, hvor der er noget at faa. Tagrør hentes i Tønder. 30 Tønder Kalk bliver leveret. Mere end 200 Læs Ler maa ogsaa tilkøres, og midt i Maj begynder Byggeriet. Efter vel igangsat Arbejde rejste Jacobsen paa et 5 Maaneders Ophold paa Landbohøjskolen i København, og Styrelsen af Ejendommen overlodes til Broderen Lydik, hvor den da ogsaa var i gode Hænder.

Efter 1½ Maanedes Forløb, den 30. Juni, kan der noteres i Dagbogen, »fra Kl. 6 om Morgenen til 9½ Aften har 15 Mand rejst 26 Fag Hus og lagt alle Bjælker og Remme op«. Der maatte endnu hentes adskillige Tusinder Sten, mange af dem i Spandetgaard, medens Spær og Lægter hentedes i Ottersbøl Mølle og i Ørderup, og de mange lange Ture har nok været medvirkende til, at de gamle Kørestude udskiftes med et Par unge Heste. Prisen paa disse var 360 Kr. og 304 Kr. Det var et Slæb for Mennesker og Dyr, men det ene skulde gøres, det andet ikke forsømmes. Ogsaa Agerbruget skulde passes og det blev det ogsaa; desforuden blev der det Aar kørt 848 Læs Mergel. Selvfølgelig var Folkeholdet vokset betydeligt, siden Jacobsen drog ind paa Kærmark med Husholderske, en Karl og en Dreng. Fra Maj 1866 var der 4 faste Karle og 2—4 Daglejere. Trækkraften var kun ændret fra 1 Spand Heste og 2 Spand Stude, til 2 Spand Heste og 1 Spand Stude.

Det var ogsaa Jacobsens Mening, at der skulde bestilles noget paa Gaarden; som han forlangte noget af sig selv og kunde præstere det, saa forlangte han det samme af sine Medhjælpere. Arbejdsdagen var lang; fra 1. Maj 1866 bemærkes: Vi staar op Kl. 4, spiser Kl. 5, 12, 8½, vi har forspændt fra 6—11½ og fra 1½—7. Fra sidst i Februar gav det dog Eftermiddagsmellemmad, og fra først i April ogsaa Formiddagsmellemmad. Lønnen var efter Nutidsforhold meget lille. Fra 18. Febr. til Mikkelsdag 1867 lejedes en Avlskarl for ca. 133 Kr. To Aar senere kostede Avlskarlen 170 Kr. for hele Aaret. Samme Aar fæstedes en Pige for hele Aaret for 72 Kr., det var maaske ikke meget, men saa var hun ogsaa fritaget for Mergelspredning. At Folkene dog har villet og kunnet bestille noget, kan ses af følgende Vedtegning: »Idag læsede Henrik 48 Læs Gødning.«

For Jacobsen var det imidlertid ikke nok med at faa Jorden pløjet og merglet, nej der var ogsaa en hel Del, der trængte til at drænes. Da Byggeriet saa var overstaet i 1866, blev 15 Td. Land drænet, og andre

15 merglet. Avlen var ogsaa vokset betydeligt, den beløb sig samme Aar til 62 Læs Hø og 183 Læs Korn.

I Aaret 1867 indgik Jacobsen Ægteskab med Helene Ellung, Konsul Ellungs Datter fra Hjerting.

Det ser nu ud til, at der er kommen en fast Plan i Gaardens Udvikling; først købes der Jord, der pløjes og bearbejdes, mergles, drænes, der bygges, og saa begyndes der forfra. 1868 købes der saaledes 57 Td. Land Jord. Nævnte Aar var forresten ikke af de gode, idet der særlig hen paa Sommeren var meget varmt og tørt. Høsten begyndte den 17. Juli, og der blev ophøstet den 13. Aug. I Dagene fra 14.—21. August viste Thermometret 25—28 Grader. Avlen var da heller ikke saa god, mindst gav Høet, bedre var Kornhøsten, og bedst var nok Rapsavlens, som gav 48 Læs. I det hele taget blev der efterhaanden dyrket mange forskellige Afgrøder, som Hirse, Raps, Hestebønner, Hør, Lupiner, Kaalrabi, Turnips, Hvede foruden de almindelige Kornsorter. Jacobsen har vel nok villet prøve en hel Del, for at kunne vælge det bedste. Som den Fremskridtsmand han var, tog han ogsaa andre Hjælpemidler i Brug. I 1868 brugte han saaledes 6.000 Pund Guano og 10.000 Pund Oljekager. Dræningen fortsattes stadig, dette Aar med ca. 30 Td. Land, og i den følgende Vinter hentes der mange Tusinde 1½ Tommers Drænrør i Spandet. En anden Kørsel, som egentlig ikke vedrørte Bedriften, skal lige nævnes her; den var til Vinum efter flere Læs Mursten til Højskolen i Brøns.

Nu kasseres ogsaa det sidste Spand Plovstude, det afløses af et tredje Spand Heste. Sommeren 1869 graves og køres Mergel Dag ud og Dag ind i Maanedsvis. Den første Maaned køres med 2 Spand over 80 Læs om Dagen, derpaa endnu ca. 1½ Maaned med 1 Spand. Saa har det aabenbart lakket mod Enden med Merglingen, og nu skulde der bygges et rigtigt Stuehus. I Slutningen af Januar 1870 og Begyndelsen af Februar kørtes 30.000 Mursten fra Holbæk, sidst i Juni paabegyndtes Murarbejdet, og 14 Dage efter rejstes Tømmeret. Dette tog kun 6½ Time, men da det var Regnvejr hele Dagen, har der maaske ogsaa været sat særligt Pres paa.

Sidst i Oktober er Stuehuset færdig til Indflytning, men helt komplet er det dog ikke. Der er dog ogsaa bestilt andet end at passe Murfolk op, idet der er bjerget 72 Læs Hø og 275 Læs Korn. Deriblandt er der 14 Læs Tadder (Boghvede).

Det næste Aar trækkes Vejret lidt. Der pløjes nok noget Hede, drænes ca. 3 Td. Land, køres 4—500 Læs Mergel, men det betragtes vist nærmest som Fritidsbeskæftigelse. Der er dog det sidste Aar (1871) avlet 97 Læs Hø og 146 Læs Korn. Besætningen er nu paa 57 Kreaturer, deraf 16 Malkekøer.

Imidlertid var der ogsaa et andet Landvindingsarbejde, som fangede Jacobsens Interesse, det var Tørlægning af Mølledammen. Som Reservoir for Vandmøllen var Aaen i sin Tid bleven opstæmmet ved Hjælp af en Dæmning, saa den dannede en lille Sø, der omfattede mange Tønder Land brugbar Eng og Agerjord. Af hvem og hvorledes Planen er lagt, vides ikke, men det konstateredes, at ved at grave en Kanal langs den nordlige Side af Mølledammen og ved Hjælp af et Stæmmeværk lede Vandet gennem Kanalen kunde der indvindes et stort Landomraade, Vandstandens Højde blev den samme, og en Vandreserve kunde samles ved at udvide Kanalen betydelig nærmest Møllen. I dette Arbejde, som nok foretoges 1872, deltog Jacobsen med Interesse, og som Vederlag herfor har han, saa vidt kan skønnes, skullet have Halvparten af det indvundne Land, senere er denne Overenskomst vel nok ændret til et Slags 10-aarigt Lejemaal med Halvpart i det avlede Hø. I Maj 1872 saas der Græsfrø i Dammen, og den 10. 6. kan der oplyses, at Frøet spirer godt.

Efter som nu Høavlen antages at ville vokse, gælder det om at spare paa Tiden og Arbejdskraften ved Bjergningen, hvorfor han i August 1873 køber en paa Egnen ukendt Indretning, nemlig en Slaa- og Mejemaskine. Den blev afprøvet den 7. 8. med Slaaning, og Dagen efter med Mejning, og Resultatet synes at have været tilfredsstillende, den mejede $3\frac{1}{2}$ Td. Land en Eftermiddag. Høavlen i Dammen var det Aar 12 Læs, nemlig 9 Læs godt Hø, mens 3 var sivblandet. I 1875 har han avlet 15 Læs Hø i Dammen, men derefter overlader han sin Halvpart af Indavlingsretten til Broderen, mod Halvpart i Holmeng.

I de følgende Aar foretages der ikke større Tilkøb af uopdyrket Jord, men der sættes meget ind paa at forbedre den opdyrkede Jord. Hvor Undergrunden er haard og vanskeligt gennemtrængelig for Kulturplanternes Rødder, grubbes Jorden bagefter Ploven. Hvor dette ikke er nødvendigt og Muldlaget er dybt nok, pløjes der i Dybden. I 1873 pløjes der saaledes 9 danske Tommer dybt (ca. 24 cm), men Aaret efter endog 13 Tommer, eller efter Nutids-Maal 34 cm. Mergelgravning og Udkørsel foretages ogsaa, dog ikke i saa stor Maalestok som forhen. Ogsaa Plantning havde Jacobsens Interesse, saaledes blev der Vest for Gaarden plantet et meget betydeligt Læbælte, ligesom der ogsaa ved mange af Markerne plantedes Gran eller Tjørn som Læ og Hegn.

Den 31. Oktober 1879 slutter Dagbogen, og dermed kan ogsaa siges, at det egentlige Opbygnings- og Kultiveringsarbejde af Kærmark er Slut. Dermed skal ikke være sagt, at der herefter ikke skete noget særligt med Gaarden og Bedriften; det gjorde der stadigvæk, men Rammen om det hele var nu saa temmelig fastlagt.

Nogle faa Tal kan give en lille Forestilling om Ejendommens Størrelse. Hele Ejendommens Areal var da 106,93,82 ha. Besætningen var paa 35 Køer, 4 Tyre og 32 Stk. Ungkvæg; dertil 20 Faar og 19 Lam, 15 Svin og Grise og 9 Heste og Føl. I 1877 noteredes en Avl af 135 Læs Hø og 217 Læs Korn, vistnok en forholdsvis god Avl. De to næste Aar, 1878—1879, har maaske været ligesaa gode, men Høsten har da paa Grund af megen Regn og deraf følgende Vanskeligheder med Bjærgningen ikke kunnet bjærges helt.

Selvfølgelig findes der ogsaa i Dagbogen mange Optegnelser som ikke vedrører Arbejdet og Driften paa Gaarden, men som dog for en Dels Vedkommende kan siges at have historisk Betydning.

Den 22. Dec. 1863 var der en stærk Blæst af Nordnordvest med Sne- og Haglbyger, som foraarsagede, at Spiret paa Brøns Kirke faldt ned.

1864, den 2. Febr., nævnes Slaget ved Mysunde.

Den 5. Februar: Danskerne har forladt Dannevirke, en dansk Troppeafdeling kommer tre Dage efter gennem Brøns med 14 Kanoner. Tyskerne kommer senere bagefter, for den 25. 2. gør de Fordring paa Ægtkørsel og Foderlevering: 157 Td. Havre og 13.000 Pund Hø, formentlig for hele Sognet. To Dage efter leverer Jacobsen 72 Pund Hø i Birkelev til Tyskerne. Den 17. 3. bliver Cand. Schmidt saaret ved Dybbøl

Hermed er Krigsbegivenhederne afsluttet for Brøns Vedkommende.

Den 3. Sept. 1866 bliver Pastor Stabel indsat som Sognepræst i Brøns.

Den 2. 11. 1868 bliver Højskolen i Brøns indviet.

I Sept. 1869 har Vejrforholdene været noget omskiftelige. Maaneden begyndte med tre Dages Frost, men efter nogle Dages Blæst og Støvregn, endte det den 13. med Stormflod og Oversvømmelse af Engene, saa Kreaturerne maatte tages hjem fra Marsken. I en Ugestid fortsatte det med Blæst og Regn, indtil det den 19. blev stille for saa efter et stærkt Barometerfald at blæse op til Orkan. Jacobsen skriver herom: Stærke Barometerfald, men stille mens jeg drikker Kaffe; lod Folkene gaa paa Marskengene for at drive Kvæget op. P. Bech lo deraf, men kommen til Astrup løb han hjem, Øst Lade blæste om. Da jeg kørte over Broen, maatte jeg staa paa Trinnet af Vognen for at hindre, at den blæste om; Havet oversvømmede hurtigt Engene. I den følgende Uge fortsatte det med Blæst og Regnbyger, eller Jævnregn og Støvregn, men endte dog i de sidste Par Dage i Maaneden med mildt Vejr.

Til Slut lidt om det i meteorologisk Henseende mærkværdige Aar 1879. Hvad der særlig har kendetegnet Sommeren, var den megen Regn. Det begyndte i den sidste Trediedel af Maj Maaned med 6

Dages Regn og ellers mildt Vejr. Juni fulgte efter med 14 Dages Regn, tildels med Torden; iøvrigt var Vejret mildt og varmt og det er forstaaeligt, at en Anmærkning i Dagbogen fra sidst i Juni lyder paa, at alt staar godt paa Marken.

I Juli begynder Høslætten til Trods for, at det stadig regner, men den 5. Juli kan det endnu klares med at skrive, at det paa Grund af den fugtige Sommer har været rigeligt Vand i Vandløbene. Men Regnen øser stadig ned Nat og Dag, og omkring den 10. begynder Høet stærkt at ødelægges. Men endnu var det værste tilbage. Den 15. Juli regner det usædvanligt stærkt fra Kl. 2-7, saa endnu et Par Dage efter, da det sætter ind med stærk Blæst og Tørvejr, ligger Høet i en Eng paa 12 Demat under Vand med Undtagelse af 1 Demat. Resten af Maaneden har dog Tørvejr, kun afbrudt af et Par Dages Regnvejr. For Juli dog ialt 19 Dage.

August begynder med et Par Dages Tørvejr. Men saa Natten mellem den 3.-4. August indtræffer det, som af de gamle, som oplevede det, betegnedes som den største Naturkatastøfe, som de havde været Vidne til. Ved 11 Tiden sætter det ind med Torden saa voldsomt, som de aldrig havde kendt og som fortsætter uafbrudt i 4 Timer ledsaget af en skybrudlignende Regn. Lynbrande kunde ses i alle Retninger, blandt andre brændte den nu Peter Rasmussen tilhørende Gaard i Brøns og Andreas Becks Gaard i N. Skærbæk. Jacobsen meddeler, at i Løbet af 4 Timer faldt der 5 Tommer Regn (125 mm), og Kl. 3 var 3 Enge sat under Vand.

Et stort Hul var skyllet ved Møllen, hvor Vandet løb over Dæmningen overalt; her maatte H. M. Jacobsen ogsaa træde hjælpende til, og den første Dag sendtes 3 Mand til Dæmningsarbejde ved Møllen, den næste Dag 4 Mand og et Spand Heste.

En 5-6 Dage blev det endnu ved med Bygevejr, hvorpaa der fulgte 7-8 Dages Tørvejr. Saa satte det igen ind med dagligt Regnvejr kun afbrudt af en enkelt Nats Tordenbyger med stærke Regnskyl, som igen satte en større Eng med Hø under Vand. Det var Natten mellem 25.-26. August, og saa sluttede Maaneden af med en stærk Sydveststorm med Højvande, saa Kreaturerne maatte hentes hjem fra Engene. Efterhaanden bedredes Vejrliget dog noget, og September og Oktober sluttede hver af med en halv Snes Dages Regnvejr.

Georg Boysen = Bysekretær i Tønder

Af Johan Hvidtfeldt

Omkring 1680 var der uro i Tønder by, hvor store kredse af borgerskabet var kommet i stærk modsætning til byens raad og de deputerede. Det lykkedes oppositionen at faa undersøgelseskommissionen for Tønder amt til ogsaa at tage sig af forholdene i byen, og der udnævntes et særligt udvalg, bestaaende af amtmænd Hans von Thienen, Frederik von Güntheroth, H. Schmieden, J. Holmer og Krigskommissær Arnold Mecklenburg. Utilfredsheden viste sig at være velbegrundet, og undersøgelsen afslørede stor uorden og korrupsion, ikke mindst i byens regnskabsvæsen. Bysekretæren Georg Boysen, der havde været i embedet fra 1659, følte jorden brænde under sine fødder og forlod for en tid byen. Det var ogsaa alvorlige anklager, der rejstes mod ham. En del af byregnskaberne manglede, andre var ufuldstændige, og han havde gjort sig skyldig i forbrug af betroede midler. Hans Rasmus klagede saaledes over, at hans broder var død i baand og lænker, fordi han ikke havde kunnet faa 141 rd. udbetalt, som han havde tiggat sammen for at befri broderen, der var i tyrkisk fangenskab, og derefter havde deponeret hos bysekretæren. Georg Boysen blev selvfølgelig afskediget og hans bo beslaglagt¹). Om hans senere skæbne har man hidtil ikke vidst noget, men følgende levnedsbeskrivelse, der findes i Vonsild kirkebog 1685-95 og er forfattet af sognepræsten Johannes Ryde²), kaster lys baade over hans ungdom og hans triste aar efter afskedigelsen. Den er selvfølgelig bygget paa hans egne oplysninger, der i høj grad afviger fra dem, der findes i det officielle kildemateriale. Hans bortrejse netop i det øjeblik, da kommissionen skulde begynde sit arbejde, taler dog ikke til gunst for hans forklaring.

1685. Curicullum Vitæ Beati Georgii Bojens quondam Secretarii Tunderensis.

Han var født i Tønningen i Eiderstæd 1627 i juli maaned af ærlige og fornemme kristelige forældre: hans fader var den »ehrenveste foractbare« og højfornemme Peter Boiens, købmand og kramhandler i silkevarer, borger og indvaaner i Tønningen. Hans Moder var den meget ærbaarne, dydefulde og gudfrygtige matrone Elisabetha Ger-

1) Tønder gennem Tiderne 74 ff., Mittheilungen des nordfriesischen Vereins für Heimatkunde und Heimatliebe. 1910-11, 52 f.

2) Denne havde den udmærkede vane i kirkebogen at indføre udførlige biografier af sine afdøde sognebørn (jvnr. Vejle Amts Aarbøger 1907, 99 ff og 1910, 113 ff.)

rets. Hans farfader var den agtbare og højfornemme Boje Petersen, raadmand udi Tønningen. Hans farmoder var den ærlige, dydefulde og gud elskelige matrone Anne Bojens. Hans morfader var den ædle, vise og højfornemme Hr. Gerret Diricks, vicestaller udi Ejdersted. Hans mormoder den ædle, højdydefulde og gud elskelige Anne Gerret Diricks. Der han da af disse paa alle sider fornemme forældre og forfædre havde faaet sit naturlige liv, saa har de ham uforsømt det rette aandelige liv i Christo forfremmet formedelst daabens sacramento udi Tønningen kirke, at han er bleven Christo indlemmet, og siden kunde i hans frygt og formanelse vorde opdragen, dertil gud ogsaa gav held og naade med opvækst og lærdom, at han ved skolegangen forfremmedes i boglige kunster saa vel, at man fattede god forhaabning om hans nemme i det latinske og tyske maal til forældres største fornøjelse. Hvorfor og, efter at hans fader ham tidlig ved døden fragik, hans gode moder ham videre at forfremmes satte til hendes egen broder, den ærværdige og højlærde Hr. M. Theodorus Gerrets, sognepræst udi den stad Witzwort, der holdt ham i skole med saadan flittig forsyn, kost og underhold, at han ikke alene aabenbar i skolen, men ogsaa ved privat præceptores blev undervist, at han færdig kunde forstaa det latinske sprog, hvor han forblev til anno 1641 i hans 14. aar.

Saa blev han ført til Hamborg og sat til en doktor i retssager, Dr. Lævius, hvilken han udi 6 aar opvartede og tjente i skriveri, at han derudover blev pennen mægtig og forstod, hvad rettens og hofstil var.

Anno 1647, der han var 20 aar gammel, fik han lyst til at forsøge sig paa andre steder, og da begav han sig i tjeneste udi Tynder hos den højfornemme Hr. Georg Eckleff, hans højfyrstelige Drchl. kornog i marskland amt-skriver, for en skriver og forblev i samme tjeneste efter sin herres død hos enken, indtil at hun sig igen forandrede og fik den velvise borgmester Hr. Henrich von Hatten til sin mand. Da som det i de samme tider skete, at byskriveren i Tynder, Signor Jürgen Thimsen den yngre, døde, er denne vores salige medborger forfremmet til byens secretariat, dog førend han det paatog, drog han hen til Hamborg og lod sig til Vedel ved Elben hos den højtædte, velbaarne og højærværdige Hr. Johann Rist, kejserlig kronede poet og palzgreve, habiliteret til samme secretari bestilling formedelst aabent brev og attest, at han skulde overalt i det rømske rige have magt og myndighed til at være i alle forefaldende handel og oprettede pactis en troværdig Notarius Publicus, med hvilken ærens titel han des myndigere hans stand og betroede værdighed paatog a. 1659. I det følgende aar, anno 60, udsaa han sig efter guds forsyn og gode veners indraad efter en ægtefølge til at have medhjælp af udi hans

besværlige stilling, og da efter guds navns paakaldelse faldt hans hjertelag til den ærbaarne, dydfulde og gud elskelige Jomfru Anne, den salig agtbare og højfornemme Johan og Margarete Finken³⁾ i Tynder deres kære efterladte datter, og stod deres ærensdag højtidelig paa Tynder Raadhus. Gud haver velsignet dem med 6 sønner, deraf 2 er døde, og med 4 døttre, deraf den ene er død, er saa 4 sønner og 3 døttre, 7 af 10 børn, endnu sørgelig efterlevende. Gud være deres fader og forsvar, samt den højtbedrøvede enkes, han forfremme dem alle til hans navns ære, at de elendige maa finde din velsignelse, er alene, der hjælpe dem, som er forladte.

Hans levned, vandel og kristendom. Har han ved sin guds velsignelse levet en fin og omgængelig mand, været flittig i hans bestilling og har ogsaa haft alle hænder fuld at bestille, i alle ting sig viseligen forholdt. Men der anno 82 en højfyrtelig kommission blev udstedt om adskillige betjentes regnskaber, saa og blev fordret af ham byens anliggende regnskaber, men eftersom han da var til Lübeck og Hamborg forrejst i hans egen fornødne hverv, og han siden hjemkom, da tager sig de kommissærer lejlighed, saasom de vilde en af deres egne have til den bestilling forfremmet, at licentere ham og give ham hans afsked, som skete anno 82.

Hans sygdom har ham udi 4 aars tid haardt sat til, med svaghed og smerte i fødder og ellers ud af tanker og sorg været meget af sig kommen. Dog bar han hans kors med en kristelig og beskeden taalmodighed.

Maatte i hans 3 aars elend- og udlændighed søge paa adskillige steder med supplikker hos de nu kongelige ministres, efterdi hos de fyrstelige intet middel til hjælp for ham fandtes, hvorudover hans middel ham forgik, og svagheden sig forøgede. Drog først fra Tynder til Rensborg og var der noget og nød et sted i skriveriet hos generalitetet, indtil saa længe Hr. krigsrath Meier han døde, der da samme generalitet blev ophævet, og da gik hans elendighed an paany. Derfra begav han sig til Schlesvig, siden til Aabenraa hos hans svoger Hr. Peter Raut. Derefter drog han (muligen noget nærmere til sit maal efter guds beskikkelse) til Taarning hos sin svoger Johann Finck, hvor han og i sin sygdom paa saligheds vegne blev betjent af Hr. Lago Iversen, med den hellige afløsning og trøstefulde Jesu nadvers nydelse, eftersom det ham et svært kors syntes, at han ikke kunde bruge sine ben at gaa paa til kirken, men maatte stedse holde sig inde, og igentage af hans hjertes liggendefæ, hvad han nyt og gammelt havde i hans velmagt tilforn

---

3) Johann Finke kaldes omkring 1630-40 »fornem borger og handelsmand i Tønder i Holsten«. Han stammede fra Minden (L. Andresen: Bürger- und Einwohnerbuch der Stadt Tondern 214.)

indsamlet sig af guds ords hørelse: saasom han aleneste i Rensborg og Schlesvig kom til kirken, men i Aabenraa ikke formaaede saa meget.

Hans sidste rejse og endeligt anlangendes, da drog han til Colding den 6. oktober, medens kongen der var, i den formodning han vilde have antruffet der Hr. baron Kielmann, kgl. landraad, men hans rejse var forgæves og aleneste fremmede ham dette, at han kom ved denne lejlighed saa meget før til sit maal og sted. Thi der han havde ved 3 ugers tid ligget syg i Colding, kom han endelig her op til byen, til Jesper Clausens, den 22. oktober forgangne torsdag for 5 uger, og blev det tid efter anden svagere med ham, idet hans kød syntes som af svindsoten at være fortæret, og lungen ikke mere at gøre sin gerning. Derimellem bad han gud inderlig om en naadig opløsning og befrielse fra al sin jammer, hvilken bøn gud og endelig gav ham i torsdags for 8 dage d. 19. november, Elisabeths dag, 3. stunder før dagen, da han havde levet i denne elendige verden 58 Aar og 4 maaneder.

NOGLE BOMÆRKER fra Als Sønderherred Af Christian Maibøll

Bomærker er Ejendomsmærker eller Navnemærker, der brugtes af en bestemt Mand eller ogsaa hørte til en bestemt Ejendom. De anvendtes som Mærker for Ejendomsting, for Eksempel paa Kreaturer, indklippet, indbrændt eller ogsaa indskaaret i de saakaldte »Flejer«. I gamle Dokumenter har Synsmænd og Sandemænd, der i Tiden før 1700 ofte ikke kunde skrive deres Navn, brugt Gaardens Bomærke i Stedet for Underskriften, mens de senere anvendte Bomærket i Signetet ved Siden af Navnet.

De her gengivne Bomærker stammer fra Dokumenter i Landsarkivet i Aabenraa eller fra Papirer i privat Eje.

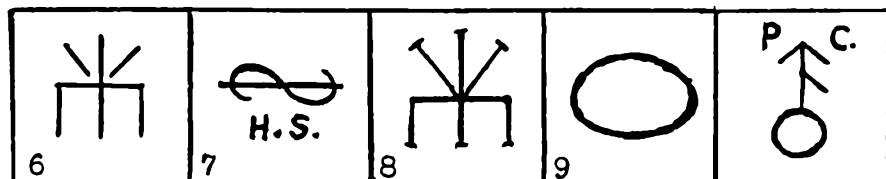
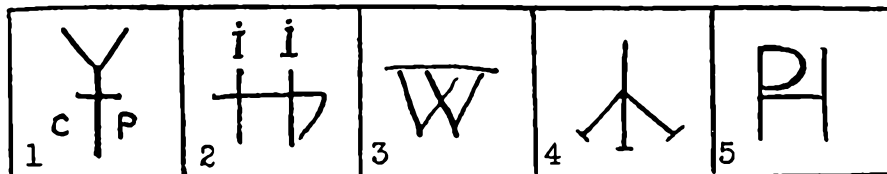
1. Hesselgaard paa Langdeel ved Augustenborg, nuværende Ejer: Andreas Petersen. Bomærket stammer fra Christen Petersens Tid (1784—1796). Gaarden laa da i Vollerup, men flyttedes ved Udskiftningen 1796 til Langdeel.

2. Jørgen Jacobsen, Gaardejer og Synsmand i Ertebjerg, Tandslet Sogn, 1805. Det drejer sig om den Gaard, der 1904 blev tysk Domæne.

3. Steensgaard i Tandslet Sign, meddelt af Gaardens nuværende Ejer Frederik Bladt. Bomærket har været brugt i Aarhundreder. Gaardens første kendte Ejer af Slægten, Jørgen Jepsen, var Synsmand til 1712, fulgt af Sønnen, Sandemand Jørgen Jepsen (død før 1758), der-

efter Christen Jepsen og Synsmand Jørgen Jepsen (død 1844), Frederik Bladts Tipoldefader.

4. Jens Petersen, Fæstebonde, Sandemand og Synsmand i Kær, 1754.

Ved Udskiftningen 1795 flyttedes Gaarden til Elholm i Vestermarken. Den deltes 1927 og ejes nu af Jørgen Kock og Rasmus Christensen.

5. Abildgaard paa Langdeel ved Augustenborg, nuværende Ejer: Hans Petersen. Bomærket med Aarstallet 1764 er indhugget i en Sten, der staar ved Indkørselen til Gaarden, som 1795 udflyttedes fra Vollerup.

6. Attemosegaard i Mjang, Hørup Sogn (Jacob Jacobsen), fra Sandemand Jacob Thomsens Tid, 1754.

7. Hans Sørensen, Selvejerbonde, Sandemand og Tolvmænd i Ulkebøl, nu Saxgaard i Ulkebøl Nørremark (Ejer: Helmer Sander Larsens Enke). Bomærket findes i Seglet under Andreas Petersens Skøde paa Bondegaarden i Vollerup fra Aaret 1728 (Hesselgaards Arkiv).

8. Thomas Petersen, Selvejerbonde og Synsmand i Vollerup, Ulkebøl Sogn, 1728, nu Frørupgaard paa Langdeel (Ejer: Hans Thomas Erichsen).

9. Andersens Gaard i Bagmose, Ulkebøl Sogn (nuværende Ejer: Hans Herm. Jørgensen). Bomærke fra Synsmand Lars Christensens (eller Steffensens) Tid, 1754.

10. Sandemand Peter Christensen Duus af Lysabild. Bomærket findes i Seglet under Andreas Petersens Skøde paa Bondegaarden i Vollerup, 1728 (se ovenfor Nr. 7). Samme Bomærke findes med Bogstaverne C. C. D. under en Kontrakt af 27. Marts 1691 mellem Sognepræsten Laurids Krag og Degnen Niels Henriksen (Lysabild Præstearkiv). Christen Christensen Duus døde 81 Aar gammel 1703 (begravet Fredag p. 14. Trin. den 14. September), Sønnen Peter Christensen Duus 1739 i en Alder af 75 Aar, begravet Kr. Himmelf.

Oberst Fr. Læssøe
Litografi efter Tegning
af J. A. Jerichau.

Oberst Fr. Læssøe og hans moder Af Peter Kr. Iversen

Der er tidligere i Sønderjydske Maanedsskrift peget paa, at der i præstearkiverne kan findes mangt og meget af interesse for sognehistorikere; i det følgende skal vises, at der ogsaa i nogle af dem findes sager, som kan have interesse uden for den snævrere hjemstavn. Dette er saaledes tilfældet med Hagenbjærg præstearkiv, idet pastor Jørgen Knudsen, der var sognets præst 1834-61, under trearskrigen knyttede venskab med adskillige høje officerer, som i kortere eller længere tid var indkvarterede i hans præstegaard, og som efter deres bortrejse brevvekslede med ham — en brevveksling, der sammen med embedsarkivalierne er afleveret til landsarkivet i Aabenraa. Blandt pastor Jørgen Knudsens officersvenner kan nævnes generalerne Bülow og Schleppegrell og oberst Læssøe. Med den førstnævnte stod den gamle præst paa en særdeles venskabelig og fortrolig fod og ønskede at faa hans søn som kapellan, hvad dog ikke blev til noget, da sønnen ikke kunde frigøres fra krigstjenesten.

Ogsaa mellem pastor Knudsen og oberst Læssøe, der 1849—50 boede det meste af et aars tid i Hagenbjærg præstegaard, knyttedes et varmt venskab. Læssøe skyede selskabelighed og omgang med officerskammerater, og der har saaledes været relativ god tid for ham til at dyrke sine kære bøger og til at diskutere livets problemer med den kloge, gamle sognepræst. Pastor Fred. Suhm Kinch, der selv har haft lejlighed til at betragte Læssøes færden i Hagenbjærg, skriver ved hans død i et brev til pastor Knudsen flg.: Oberst Læssøes død har vist bedrøvet dem; han var en stor prydelse for sin stand, og uagtet vi kunde smile af hans besynderligheder, veed jeg, De agtede ham høit.«

Da oberst Læssøe i 1850 maa bryde op fra den rolige tilværelse i den alsiske præstegaard, maa han efterlade en del private ejendele i den gamle præsts varetægt, idet livet nu helt skulde leves paa feltfod igen. Som bataillonskommandør i general Schleppegrells division førte han i Istedslaget 25. juli 1850 sin styrke frem mod Gryde skov mellem Isted sø og Isted Langsø, og under en rekognoscering blev han her tidligt om morgenen dødeligt ramt af en fjendtlig kugle. En af vor hærs dygtigste og ædlest officersskikkelser var ikke mere. Efter hans død kommer det til en brevveksling angaaende de ejendele, Læssøe havde efterladt i Hagenbjærg, mellem pastor Knudsen og moderen, den i københavnske kunstner- og forfatterkredse velkendte og værdsatte dame, fru Signe Læssøe, der havde betydet saa meget for sønnens udvikling, og som allerede meget tidligt havde vakt hans kærlighed til aandelig syssel. Hun og sønnen var tæt knyttet til hinanden i kærlighed og fortrolighed, og i de neden gengivne, til pastor Knudsen adresserede breve, tegner hun det smukkeste billede af sin yndlingssøn.

16. 8. [1850].

Jeg takker Deres Højærværdighed saa inderlig for Deres deeltagende brev, det trøster og husvaler at modtage saa megen deeltagelse; ja, jeg er blevet en fattig moder! Jeg haabede til Gud, at alle mine syv sønner skulde overleve mig, og nu bortreves den herligste fra mig! Dog jeg takker Gud i ydmyghed for alle dem han naadig hidtil har bevaret mig. De arme sønner have ogsaa tabt saa meget i saadan en broder!

Han talte med saa megen agtelse og hengivenhed om Deres Højærværdighed, at jeg vel vidste, De ogsaa holdt af ham. Det var mig en kjær tanke at vide ham i saa agtværdig og venlig omgivelse, naar jeg ikke var saa lykkelig at have ham hos mig selv.

Jeg beder Dem sende den omtalte kasse med et dampskib med adresse: »Fru Læssøe, Østerbro 108«, Kjøbenhavn.

Ærbødigt

Signe Læssøe.

9. 9. [1850].

Atter har jeg, velærværdige hr. pastor, modtaget beviis paa Deres godhed for min elskede afdøde ved at modtage Deres velsignede brev, som fulgte kassen, De havde den godhed at sende mig. Den indeholdt ene omhyggeligt indpakkede bøger, som igien vare et beviis paa hans orden og nøiagtighed; skjøndt han altid havde det største maal for øje, forsømte han dog aldrig den ringeste ting, men bar omsorg for det smaae som for det store; han indsaae saa klart, hvad jorden fordrer, som hvad himlen fordrer, og hans villie var kraftig, som hans aand var klar. Jeg veed, han gik salig herfra, for han var en tro tjener og havde *altid* været det, ingen uren eller plettet ungdom tyngede hans erindring, derfor var der den stadige ligevægt i hans sjæl, som gjorde ham kraftig og oplært til hver gierning. Han havde levet længe i sin korte levealder, thi hans liv var tanker. Hans gudhengivenhed gjorde ham saa fast; en gang jeg var lidt modløs over hans gang til krigen, sagde han: Moder, skal jeg nytte mit fædreneland, saa lader Gud mig leve!

Stakkels fædreneland, det var ikke hans vise raadslutning, at han skulde nytte det, og dog maaske hans exempel vil følges af flere og dermed gør han da nytte. —

Jeg beder Deres Velærværdighed tillade den glemte pipe at blive hængende hos Dem, og beder Dem hver gang, De seer den, at give ham en venlig tanke. Han var Dem saa inderlig hengiven.

Jeg sender hermed et album, som, hvis De ikke kiender (det) vil interessere Dem. Der er han erkjendt.

Professor Jerichau, der elskede ham saa ubeskrivelig, har efter sin erindring tegnet temmelig ligt hans billed. Jeg lader det lithografere og tillader mig da, naar jeg faaer det, at sende Deres Velærværdighed et exemplar, som jeg beder Dem godhedsfuld at modtage.

Med største højagtelse

Signe Læssøe.

12. 10. [1850].

Jeg beder Deres Velædelhed, naar De seer medfølgende billede af vores elskede afdøde, at det er tegnet ganske efter hukommelsen, og derfor tilgive, om De ikke skulle finde det saa treffende, som De kunde ønske.

Det er mig saa inderlig kjært at sende Deres Velædelhed det, da jeg haaber, De tiere vil tænke paa ham. Der er mig saadan en velgjørende følelse, hvergang jeg troer, at et væsen, jeg agter, med godhed tænker paa ham, mit elskede, dyrebare barn, som Gud saa tidlig har taget fra mig stakkels moder.

Med inderlig tak for Deres godhed mod ham, er jeg Deres ærbødige

Signe Læssøe.

Jyllands Posten

Provinsens største Dagblad

Horsens Folkeblad
Nettooplag 12909 Eksemplarer
Byens og Egnens
største Blad

IKAST SKAANERFABRIK

P. Chr. Mikkelsen

IKAST

A. Jepsen

Trikotagefabrik
Vestergade 43 — — Telf. 221
HERNING.

Aktieselskabet

N. Raackmann - Papirvarefabrik

HORSENS

Jydsk Hypotekforening

Aarhus

*Støt de
sønderjydske Indsamlinger*
„M.“

HORSENS HAVN

- ◆ *Mange moderne Stykgodskraner.*
- ◆ *7,00 m Vanddybde.*
- ◆ *Havnen kan besejles Dag og Nat.*
- ◆ *Store Arealer ved Kaj og Jernbanespor ledige til Udleje.*

**Dansk
Eternit-Fabrik
A/S**

Telefon 4800

THOMAS JENSEN

TRIKOTAGEFABRIK

IKAST . TELF. 136

A A L B O R G

SPAREKASSEN FOR THISTED AMT

Stiftet 1829

Telefon 2 og 502

Kontortid 10-12 og 14-17

**Folkebanken
for Als og Sundeved**
Aktieselskab
Senderborg Telefon 2088
Kontortid 9—12 og 2—4

Jydsk Grundejerkreditforening

Herning.

Udlaan: 1/4 1946: 232.521.300 Kr.

Reserver: 1/4 1946: 11.019.281 Kr.

Aktieselskabet
Sæby Bank
SÆBY

**Sæby og Omegns
Sparekasse**
SÆBY

DET LOLLAND-FALSTERSKE
JERNBANE-SELSKAB

Østsjællands
Folkeblad
Køge - Store-Heddinge - Faxø
Egnens største Blad

Nakskov Dampmølle

Aktieselskab

NAKSKOV

LOLLANDS
TIDENDE

Lollands største Dagblad
Hovedkontor i Nakskov
Filialkontor i Maribo og Rødby

Aktieselskabet

HAVNEMØLLEN

AALBORG

**Lolland-Falsters
Folketidende**

Stiftets største Blad

Nykøbing F.

Holbæk Amts Andels-Svineslagteri

HOLBÆK

Maribo Amtstidende

MARIBO

Tønder Landmandsbank A/s

Kontorer i Tønder - Skærbæk - Ballum - Brede - Brøns
Bylderup Bov - Frifelt - Højer - Tinglev - Visby

Kalundborg Folkeblad

Oplag godt 9000 Eksp.

Aktieselskab

Hjørring Diskontobank

Hjørring

A. Nielsen & Co. A/S.

Nykøbing Falster

Ny jydsk Kjøbstad-Creditforening

Telefoner 4046 - 4047 - 4048

Aarhus

L. F. T. A.

Stenus Kostskole, Holbæk

Rektor Svend Larsen

Fra 1. August 1944 særskilt nyoprettet Gymnasie-
afdeling for Piger.

Aktieselskabet

Køge Trævarefabrik

Køge

HANS KNUDSEN

JERN- & STAALFORRETNING A/S

Sønderborg

Telf. 2040 (5 Lin.)

**Vojens
Andels-Svineslagteri**

Vojens . Telf. 4111, 4112, 4113

A/s Chr. H. Nielsen jun., Hjørring

— Forretningen grundlagt 1874 —

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning - Kul m. m.

Reserveret

S. S. V.

Køb dansk Arbejde!

Skive
Tømmerhandel A/S
Skive

Haderslev Amts aut. Destruktionsanstalt

Telefon Hammelev 32.
Selvdøde og syge Dyr afhentes overalt i Distriktet.

P. Juhl Nielsen

Entreprenør
Tlf. 213
Gl. Kirkevej 45 . Herning

KURANSTALTEN
Gl. Skovridergaard
V. STARCKE
OVERLÆGE
AABEN HELE AARET
SILKEBORG
FORLANG
PROSPEKT
TLF 514
515

ASMUS HANSEN

Kolonial- og Kortevarer
en gros
Haderslev

H. C. Hansen

Ikast *Trikotagefabrik* Telf. 21

Dyekjær & Christensen

Fiskeeksport
Ringkøbing

GRAM
KOLEANLÆG

Brødrene Gram A/s
Vojens

Carl J. Ulrich & Søn

Aktieselskab
Haslev - Telefon 600

HUSK VORE CISTERNER

»Phønix Model 33«, »Ideal 1935« og
»Phønix-Duplex« (dobbeltskylende).

Maskinfabriken Phønix Odense

A/S Sønderjydsk

Frøforsyning
Frøavl og Frøhandel.
AABENRAA

POUL KRØJGAARD

Trikotagefabrik

HERNING

Telf. 406

Poul Pedersen

Landsretssagfører
Vejele

Hans Jensens Eff.

Trikotagefabrik

I K A S T

Aktieselskabet

Skive Markfrøkontor
Frøavl - Frøhandel
Skive. Telf. 94. 2 Lin.

DIPLOM-IS.

Haderslev Telef. 1160
Vejen Telef. 3

Marie Christensen

Hjemmebageri & Conditori
med Thesalon

Bispetov - Aarhus
Telefon 1939 - 3222

Aktieselskabet

Dansk Galoche- og Gummifabrik

København

Køge

NAKSKOV
SKIBSVÆRFT
NAKSKOV DANMARK

De Forenede Teglværker ved Aarhus. Aktieselskab

Tlf. 644. Kontor: Parkallé 15, Aarhus. Tlf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radialsten, glass. Tagsten og Mursten

Paasch & Larsen, Petersen

Aktieselskab

HORSENS

Telefoner: 207 — 807 — 808

Restaurant

Bryggergaarden - Odense

Byens bedste Spisested

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Sydfynske Jernbaner

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

Aktieselskabet

Dampmøllen Victoria

Odense

Aktieselskabet

Tapetfabriken „FIONA“

FAABORG

Thisted

Uldspinderi & Tæppefabrik A/S

AKTIESELSKABET

NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

KØBENHAVN F.

Sønderjydske
Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY A/S

HØJER

Snoghøj Gymnastik-
højskole
Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.

5 Vinterskole.

Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Gründlagt 1887)

KOLDING

Leveringer i under Statsfrøkon-
trollens selvvirkende Kontrol

Antager Frøavlere

MORSØ STØBEGODS.

AKTIESELSKABET
N. A. CHRISTENSEN & CO.

KONGELIG HOFLEVERANDØR
NYKØBING MORS

DANSK MASKINOPLAG A/S

(Jørgen M. Hansen

Aabenraa

Telf. 2044

Midtjyllands Ægekspor

ved A. Tornvig-Jensen.

BRANDE

Telefon 84 og 185

Brunkul købes og sælges.

„CIMBRIA“

Tømmerhandel A/S

Aabenraa

Træløst - Bygningsartikler

Støbegods

Tlf. 2006 - 2007 - 2008